

**ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО
ТА ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН**

УДК 821.161.2-3

DOI: 10.12958/2227-2844-2021-3(341)-96-105

Колесник А. В.,

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри українознавства та іноземних мов
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна.
coalision@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-7812-0035>

**НАТУРАЛІСТИЧНЕ ЗОБРАЖЕННЯ ЄВРЕЇВ
У ХУДОЖНІХ ТВОРАХ ІВАНА ФРАНКА
ДЛЯ РОЗКРИТТЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДІЙСНОСТІ**

Натуралізм як літературний напрям в українській літературі проіснував нетривалий час, приблизно з 1870 до 1890 роки. Він був етапом, який дозволив змінити розуміння літератури в цілому, відійти від романтичних сюжетів, від народницьких поглядів і запропонувати нове бачення ролі літератури як засобу передавання об'єктивної, реальної дійсності, з відображенням на сторінках творів основних подій, що впливали на хід історії, з визнанням літератора майже науковцем, який дослідив об'єктивну реальність.

Основним представником натуралізму в українській літературі був Іван Франко, чия творчість насичена яскравими зразками цього стилю, які вимагають всебічного дослідження.

Натуралізм у творчості І. Франка досліджували такі науковці, як Р. Голод, Т. Гундорова, М. Ткачук, Н. Венгринович, Н. Косило, які присвятили власні праці теоретичним питанням натуралізму, вияву стильових ознак натуралізму в окремих творах письменника, існуванню цього стилю у різних культурних традиціях (французька, американська тощо).

Водночас малодослідженим є натуралізм як літературно-стильовий напрям, що вплинув на художнє відтворення образів євреїв на сторінках літературних творів.

Метою статті є аналіз натуралістичних ознак відтворення художніх особливостей євреїв у творах І. Франка періоду 1880 – 1890 років.

У художніх творах І. Франка за допомогою натуралістичного зображення узагальнено відтворено життя більшості Галичан того часу, які змушені були виживати будь-яким способом і мали соціальні труднощі. І. Франко використав натуралістичні прийоми зображення для

розкриття власної громадянської гуманістичної позиції, виступаючи проти приниження людини, безправного існування та нерівності, спричинених матеріальними або національними ознаками.

Одним із таких творів, в яких І. Франко обстоює принципи людського ставлення, є новела „На дні” (1880), у якій письменник показав своє ставлення до несправедливого ув’язнення, що відбувалося у невеликих містах Галичини у другій половині XIX століття. Новела відрізняється тим, що в ній показано долю одночасно вісьмох арештантів, які опинилися в одній тюремній камері. І хоча основна увага сконцентрована на в’язні Андрії Темері, письменникові вдається зазирнути в душу кожному постраждалому від нелюдяної машини. При цьому серед арештантів – двоє євреїв, які опинилися в тюрмі випадково і злих намірів не мали. Зображення євреїв відбувається з дотриманням натуралістичних тенденцій: в перевазі – фактографічний принцип, зокрема при відтворенні моменту сну персонажів, з показом відповідних фізичних поз, із зображенням обличчя персонажів та їхнього одягу.

Арештантська тема продовжена в незакінченій повісті цього ж періоду „Івась Новітний. *Повість із тюремного життя*” (приблизно кінець 1870-х – поч. 1880-х років), головна увага в якій сконцентрована на образі Івася, який потрапляє до тюрми вперше, за крадіжку, дивується та лякається усього, що стосується його самого та співкамерників. Прихід до тюрми асоціюється в його уяві як такий, мов би він „йде в домовину” (Франко, т. 16, с. 456). І вже на початку підкреслено невизначений стан арештантів, незрозумілість того, як будуть виносити вирок: „Справедливо чи несправедливо, по своїй вині чи по чужій, – хто його знає! Се викаже слідство судове, а поки викаже – до тюрми! Чи винний чи невинний – ...вже йому тюрми не минути” (Франко, т. 16, с. 450). Такий опис судової системи викликав у читача здивування та співчуття до її жертв.

Вже на початку повісті знайомимося з трьома арештантами – Ізраел Кеслер, Владко Завадовський, Івась Новітний, які очікували попереднє рішення урядовців щодо себе. Звернемо увагу на характеристику Кеслера: „найближче коритаря, сидів старий, сивобородий жид у циліндрі і в теплім, хоть доста вже поношенім „Uberro-ці”. Він довгий час крутився на місці, нушторився і воркотів по-жидівськи, заки зміг усісти бодай що то вигідно на не вигідній зроду лавчині; відтак замовк на хвилину, а його голова схилилася на груди, немов у забавки, з котрої винято пружину” (Франко, т. 16, с. 448). Вже в першому реченні бачимо подвійну характеристику єврея – спочатку вікову: він був вже у солідному віці, означення „старий, сивобородий” однозначно говорять про вік після сорока років. Продовжується характеристика зовнішніми ознаками – він був у циліндрі й у теплім, хоча вже й у поношенім, пальті. Надалі читаємо про те, як він очікував, сидячи на лаві – крутився на місці, шукав щось, упівголоса щось розмовляв, що складає враження неспокою та неврівноваженості характеру персонажа. І в кінці речення – враження про персонаж як про забавку, з якої вийнято пружину.

Єврей спробував був зав'язати розмову з молодшим парубком спочатку польською мовою, а потім українською з сильним акцентом, що виражено у викривленні українських слів: „А я сам ні знаю, за сцьо мене взяли, цього від мене хочют, – бігме, ні знаю” (Франко, т.16, с. 449). Але через зауваження поліцейського мусив припинити розмову.

Ключник Панило знущався над кожним ув'язненим, шарпаючи фізично, б'ючи арештантів, шукаючи заборонені речі. При цьому єврей Кеслер відрізнявся від інших спокійним ставленням до того, що відбувалося. Наприклад, під час першого входження до камери 27, в якій мали перебувати всі три арештанти, читаємо його вислів: „Ой, бодай уни так могли їсти, як я мозю спати! – зітхнув Кеслер і почав розбиратися, воркотячи під ніс свою незрозумілу вечірню молитву” (Франко, т. 16, с. 463). Наведений вислів говорить про сильний характер єврея. Водночас він не згинався перед тюремними дозорцями: коли необхідно було встати перед наглядачем, Кеслер залишився лежати на тапчані. Така поведінка пояснюється так: „раз що старий, а втім, як і всі жиди, лінивий” (Франко, т. 16, с. 465). Проте ключник змінив свій голос на більш грізний, а Кеслер налякався його й дуже швидко підвівся на ноги.

Отож і в цьому творі єврей Ізраел Кеслер зайняв центральне місце поряд з українцями Івасем Новітнім і Владком Завгороднім, підтверджуючи думку автора, що немає значення національність або походження арештанта, коли мова йде про наскрізь несправедливе ув'язнення невинуватих жертв.

Образи євреїв набувають вирішального значення при висвітленні соціальної дійсності Галичини та скрутного матеріального становища українських селян – як хліборобів, так і ремісників.

Наприклад, в оповіданнях „Домашній промисл” (1887) і „Гава” (1888) відтворено проблему злодійського та байдужого використання праці українського селянина-ремісника іншими ділками, зокрема євреями. В першому оповіданні спостерігаємо відбиток соціальних обставин на долі ложкаря, який займався родинним ремеслом – виробляв ложки для себе й інших селян у вільний від господарських справ час, продаючи товар за дріб'язкову ціну. Від імені самого ложкаря у творі детально зображено обставини його життя і ремісництва у період ускладнення роботи внаслідок рішення маршалка підтримати народних промисловців. Зокрема, такі майстри, які працювали самостійно, мали тепер вступати в ремісницькі цехи й отримувати свідоцтва на підтвердження здатності створювати певні вироби. Контрастно відтворено доброзичливу атмосферу роботи ложкаря у своїй хаті, в оточенні селян, які очікують ложки, обговорюючи суспільні події, та його митарства в місті в пошуках незрозуміло якого цеху, до якого він міг би пристати, адже цехів (майстерень) з виробництва дерев'яних ложок не було.

Натуралістично лаконічно відтворена наївна думка ложкаря: „А на разі хоч те добре, що звернув (маршалок – *А.К.*) на нас своє око; допоможе – не допоможе, а хоч оборонить нас від жидів...” (Франко, т. 16, с. 258).

Отже, гірше, ніж небезпека і збитки, яку створювали євреї, селянин не міг уявити. В подальшій розповіді стисло, узагальнено й життєподібно, відповідно до вимог натуралізму, зображено наслідок вчинків євреїв-ділків стосовно ремісників-ложкарів: „бідолахи днями й ночами всею хатою сидять і роблять ложки по 10 крейцерів від копи” (Франко, т. 16, с.258), тобто майже задарма. Способи, якими ділки обманювали ремісників також перелічені коротко й протокольно чітко: пропонували для праці свій матеріал, за рахунок чого знижувалася оплата праці, залучали до спілки у створенні фабрики, де ремісник був й укладачем контракту, й головним робітником, а гроші отримував ділок. Також підмовляли місцевих урядовців накладати штрафи на ремісників, аби ті зверталися до євреїв-ділків за позиками і тим самим ставали їхніми боржниками.

Але врешті, у результаті ініціативи маршалка нічого доброго не відбулося, адже наказом з Відня було відновлено роботу цехів і вирішено, що кожний ремісник повинен мати свідоцтво певного цеху, яке давало право на вироблення товарів. Водночас, щоб отримати таке свідоцтво, головний персонаж оповідання, ложкар Яремишин, обійшов усі можливі цехи й повернувся ні з чим, тому що для вступу і перебування в цеху необхідно було платити гроші, яких ремісник ніяк не міг заробити виробництвом ложок. У фіналі оповідання чітко, ніби протокольно, зафіксовано, що через ці цехи багато ремісників втратили свій хліб, чим скористалися євреї-ділки, які таких збанкрутілих ремісників брали собі на службу, оформлювали „аркушик зарібковий” і змушували ремісників майже задарма працювати на себе: „жид збагачуєсь, а вони ледве дишуть...” (Франко, т. 16, с. 264).

Тема нечесного використання євреями-ділками праці українських селян-ремісників, яке відбувалося у спосіб хитрування, обману неосвічених і довірливих селян, продовжена і детально розкрита письменником в оповіданні „Гава” (1888 р.). Отож тему, розпочату в оповіданні „Домашній промисл” письменник опрацював упродовж року. Особливістю оповідання „Гава” є те, що автор вдався до психологічного аналізу, що було неодмінною рисою натуралізму, й показав перебіг подій, виводячи на центральну позицію в оповіданні хлопця-єврея Гава, який і був головним винуватцем і причиною усіх проблем у житті селян, з якими він вступав у ділові взаємини. Найдетальніше це відтворено при зображенні взаємин з ремісником Староміським і його долі.

Вже при першій зустрічі з ремісником Гава намагається використати його працю і пропонує купити у Староміського увесь товар разом – дев’ять очіпків, але за ціною на чверть нижчою, ніж просив ремісник. Торг за ціну товару супроводжується діалогом, насиченим розмовними, просторічними висловами, які натуралістично відтворюють в уяві читача ринкове скупчення. Так, на вітання Гава „щастя біг вам, пане Староміський” останній відповідає „тьфу на твого батька клапчастого”, а на пропозицію Гава купити у ремісника всі очіпки –

читаємо просторічні вислови: „Тю на твою голову паршиву! А тобі нащо всіх! ... Чи для матері твоєї лисої?... Я не твій дурень, щоби ти собі з мене кпи робив!” (Франко, т. 18, с. 15). Отож, життєподібність діалогу досягається за допомогою використання розмовної лексики. Та й пояснення, чому у ремісника не купували товар, висловлено протокольно – „бо не жид” (Франко, т. 18, с. 14). Така відповідь не вимагає пояснень, адже в Галичині лише євреї торгували на ринку найуспішніше, намагаючись привернути увагу найбільшої кількості покупців.

В оповіданні визначено, як саме Гава обманював селян: проходячи села на шляху з Дрогобича до Старого Міста, він придивлявся й розпитував якими промислами займаються селяни, шукаючи можливості скористатися їхньою працею. З цією метою він навідався й до оселі Староміського, уважно придивлявся побуту родини, від місцевих торговців-євреїв довідався історію й обставини їхнього життя, укладаючи далекоюсяжний і підступний план. „Всі вони будуть робити на мене!... Тільки поперед усього, Гава ...– недуже квапся! Маєш час. Тільки не раптом!” (Франко, т. 18, с. 25), – так стримував себе Гава у прагненні отримати великі гроші й планував подальші дії на шляху до кінцевої мети – тримати цю селянську родину в руках. Гава чітко усвідомлював, що для того необхідно спочатку давати цій сім’ї певні гроші за роботу, а потім створити ситуацію, за якої грошових надходжень вже не буде, аби у ремісників не було виходу. І незважаючи на те, що Гава продавав очіпки за ціною вдвічі більшою ніж 20 крейцарів, він обманув Староміського, збрехавши, що продажів немає і що він більше не може купувати очіпки, при тому, що сім’я додатково вже виробила велику кількість товару. У результаті – ремісник віддав свій товар по 8 крейцарів, ще й підписав контракт про вироблення очіпків за такою ціною на цілий рік.

Отже, в оповіданнях „Домашній промисел” і „Гава” І. Франко зобразив очевидний факт нечесного використання людської праці євреями-ділками, пояснюючи це тими соціальними умовами, що склалися в суспільстві Галичини і провокували такі дії, залишаючи їх безкарними.

В оповіданні „Місія” (1887) також зустрічаємо натуралістичне зображення євреїв, які діють проти українських селян, доносячи про всі їхні наміри. І хоча сам І. Франко писав у листі до редакції журналу „Зоря” про те, що це оповідання аж ніяк не натуралістичне, проте зображення євреїв наводить на протилежну думку. Наприклад, у сцені розмови єврея-візника з протагоністом патером Гаудентієм детально, з протокольною точністю відтворено зацікавлення візника тим, звідки прибув патер. Діалог супроводжується описом обставин поїздки: „Пан, видно, не тутешній, – почав балакати жид, коли ... звільна по глибокім і грузькім болоті волоклись понурою, рівною та мокрою країною. А звідки, коли вільна спитати? – допитувався жид з влазливістю, властивою його племені. – Не вільно питати, – відбуркнув патер, котрого ціла та жидівська компанія і бридила, і боліла немовби його обсіли воші” (Франко, т. 16, с. 278). В подальшому візник розпитав патера до кого він їде, а дізнавшись, вже перестав турбувати його.

Згодом автор знов повертається до образу візника: „Хитрі, вкрадливі очі його візника-жида так і яріли перед ним, усміхнуті, немов говорили: го, го, знаємо тебе, знаємо!” (Франко, т. 16, с. 288). І при з’ясуванні обставин, як дізнався становий про приїзд патера, підозра лягла перш за все на Гершка – того самого візника, який привіз патера, а вранці разом із місцевими шинкарями їздив до станового. Отже, Гершко в цьому оповіданні є причиною проблем патера і створений цей образ із дотриманням вимог натуралізму.

У кінці 1880-х років написано оповідання „Іригація”, головний зміст якого полягає у висміюванні пана Зефірина Андрониковського. Останній намагався застосувати машину для іригації (поливу) землі. Машина була виписана з Англії, проте у пана Зефірина нічого не вийшло через особисте нерозуміння як із нею впоратися. При цьому пан Зефірин здобув славу поступового й раціонального господаря, якого включено до складу комісії для піднесення краєвого рільництва.

Паралельно з цим зображено особисте життя пана, зокрема його господарювання при пригощанні гостей, його болісне невдоволення неправильно розставленою їжею та напоями. Все це зображено із насмішкою над паном Зефірином, при чому сміються з нього не лише читачі, а й його слуги, які мають в розумі таку фразу: „біс би брав твою густовність, коли нам з неї, мабуть, і кістки обглодати не лишиться!” (Франко, т. 18, с. 125). Отож, гостинність пана зводиться нанівець, такою натуралістичною оцінкою його вчинків.

В цілому в оповіданні створено розповідь про життя в селі з підкресленням можливих досягнень і втрат пана Зефірина. Поряд із цим натрапляємо на опис корчми пана: „вже то нема, що казати, що наш пан тою своєю коршмою так хвалиться, як жид пархами. То у него не коршма, а «касино», – і таблицю таку казав прибити, – і жида нема, тільки свій двірський посіпака...” (Франко, т. 18, с. 121), – так облаштована корчма в пана. Звернемо увагу на такі порівняння, як „корчмою так хвалиться, як жид пархами”. При цьому згадаємо, що євреї ніколи не хвалилися пархами, то й тут побачимо, що пан не хвалився облаштованою корчмою. І замість єврея, який мав бути хазяїном і управителем, тут є лише двірський керівник. Отож, корчма пана вдало облаштована так, що в ній і євреїв немає, і замість назви „корчма” – інша, більш сучасна – „касино”.

Та найбільше занепокоєння читача викликає розпуста пана, що відбувається під впливом розпусти його жінки, яка замінила чоловіка на коханця, доктора Фледермауса, який до того ж був євреєм. В кінці оповідання спостерігаємо безпосередню зустріч пана Зефірина з Фледермаусом і намагання першого принизити суперника. Водночас Фледермаус поводить себе смішно та не відповідає уявленню про того, з ким хотіла би побратися пані Целіна. Звернемо вагу на наступні репліки, оформлені у натуралістичному тоні: „Жидок, тремтячи усім тілом, трібував усміхнутися, але сміх той вийшов такий кислий та кумедний, що пан Зеферін аж зареготався, та так голосно і дико, що йому аж в п’ятах

постило” (Франко, т. 18, с. 143). Відзначимо, що у тексті наявні такі означення, як „кислий та кумедний”, „голосно і дико”, та висновок, виражений опосередковано – „аж в п'ятах постило”. Усе це виступає притаманною рисою стилю натуралізму та не може бути сприйнято інакше.

В іншій репліці бачимо повне безсилля Фледермауса, незважаючи на відповідальний момент: „...Коліна його так і зателіпались, зуби на лярум задзвонили, – він не міг ні йти, ні стояти, а очевидно, готовився-таки на місці сісти на землю” (Франко, т. 18, с. 144). Так само зафіксовано і те, як єврей рухався за паном Зефірином, не можучи опанувати себе: „Проше пана! Проше пана! – либонів жидок в смертельній тривозі, але голос його урвався, ноги подріботили слідом за скаженими скоками пана Зефірина ...” (Франко, т. 18, с. 143), що свідчить про його неспроможність обрати інший варіант поведінки. Та й наприкінці ми бачимо, які почуття викликав у пана Зефірина вигляд єврея: „він чув до нього не ненависть, а обридження, мов до жаби, котру без жалю вбиваєш каменем”, – натуралістично зафіксовано у сприйнятті Зефірина, що викликає здивування, адже саме він був винним у тому, що сталося із Фледермаусом.

У проаналізованих творах, написаних І. Франком у період 1880 – 1890-ті роки, здійснено аналіз натуралістичних ознак відтворення художніх особливостей зображення євреїв. У результаті аналізу з'ясовано, що постаті євреїв зображені з дотриманням вимог натуралізму: основу зображення складає фактографізм – чітке дотримання І. Франком принципу відтворення реальної дійсності в усіх подробицях; у текстах спостерігаємо поєднання природних (біологічних) та соціальних складових, завдяки чому досягається правдоподібність зображення; фіксуємо точне відтворення письменником усіх явищ життя.

Таким чином, проаналізовані твори мають натуралістичні складові у зображенні особливостей євреїв та в цілому становлять основу натуралізму в українській літературі.

Подальші дослідження натуралізму у творчості інших українських письменників дадуть змогу встановити наявність або відсутність зазначеного явища в українській літературі.

Список використаної літератури

- 1. Голод Р.** Натуралізм. *Дивослово*. 2012. № 4. С. 50–56.
- 2. Гундорова Т.** Франко не Каменяр. Франко і Каменяр. К.: Критика, 2006. 352 с.
- 3. Ткачук М. П.** Жанрова структура прози Івана Франка (бориславський цикл та романи з життя інтелігенції): монографічне дослідження. Тернопіль, 2003. 384 с.
- 4. Венгринович Н. Р.** Зооморфна образність у натуралістичній прозі Івана Франка та Френка Норріса. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2017. № 27. Том 1. С. 112–115.
- 5. Косило Н. В.** Типологічні особливості українського та англійського натуралізму в порівняльному аспекті. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана*

Франка. 2004. С. 135–138. **6. Франко І.** Зібрання творів: у 50 т. К.: Наукова думка, 1976 – 1986. Т. 16: Повісті та оповідання (1982 – 1987). К.: Наукова думка, 1978. 512 с. **7. Франко І.** Зібрання творів: у 50 т. К.: Наукова думка, 1976 – 1986. Т. 18: Повісті та оповідання (1988 – 1992). К.: Наукова думка, 1978. 488 с.

References

1. Holod, R. (2012). Naturalizm [Naturalism]. *Dyvoslovo – Divoslovo*, 4, 50-56 [in Ukrainian]. **2. Hundorova, T.** (2006). Franko ne Kameniar. Franko i Kameniar [Franco is not a stonemason. Franco and the Stonemason]. K.: Krytyka [in Ukrainian]. **3. Tkachuk, M. P.** (2003). Zhanrova struktura prozy Ivana Franka (boryslavskyi tsykl ta romany z zhyttia intelihentsii) [Genre structure of prose by Ivan Franko (Boryslav cycle and novels on the life of the intelligentsia)]. Ternopil [in Ukrainian]. **4. Venhrynovych, N. R.** (2017). Zoomorfna obraznist u naturalistychnii prozi Ivana Franka ta Frenka Norrisa [Zoomorphic imagery in the naturalistic prose of Ivan Franko and Frank Norris]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Filolohiia – Scientific Bulletin of the International Humanities University. Series: Philology*, 27, 1, 112-115 [in Ukrainian]. **5. Kosylo, N. V.** (2004). Typolohichni osoblyvosti ukrainskoho ta anhliiskoho naturalizmu v porivnialnomu aspekti [Typological features of Ukrainian and English naturalism in a comparative aspect]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka – Bulletin of Zhytomyr State University named after Ivan Franko*, 135-138 [in Ukrainian]. **6. Franko, I.** (1978). Zibrannia tvoriv: u 50 t. [Collection of works: in 50 volumes]. K.: Naukova dumka, 1976 – 1986. Vols. 16: Povisti ti opovidannia (1982 – 1987). K.: Naukova dumka [in Ukrainian]. **7. Franko, I.** (1978). Zibrannia tvoriv: u 50 t. [Collection of works: in 50 volumes]. K.: Naukova dumka, 1976 – 1986. Vols. 18: Povisti ti opovidannia (1988 – 1992). K.: Naukova dumka [in Ukrainian].

Колесник А. В. Натуралістичне зображення євреїв у художніх творах Івана Франка для розкриття соціальної дійсності

У статті здійснено аналіз натуралістичних ознак відтворення художніх особливостей зображення євреїв у творах І. Франка, написаних у 1880 – 1890 роках. У результаті аналізу з'ясовано, що постаті євреїв зображені з дотриманням вимог натуралізму.

Визначено, що в основі зображення лежить фактографізм – чітке дотримання І. Франком принципу відтворення реальної дійсності в усіх подробицях. У творах „На дні”, „Івась новітній” зафіксовані подробиці перебування ув'язнених у камері з відтворенням усіх подробиць страшного побуту та психологічно важкого спілкування ув'язнених.

Також у творах наявне точне відтворення письменником усіх явищ життя, зокрема в оповіданні „Гава” представлено повну картину укладання страшного плану привласнення здобутків праці родини Староміських, а згодом – реалізація цього плану хитрим ділком.

В оповіданні „Домашній промисл” знайомимося з поневіряннями ремісника у пошуках можливості здобути аркуш придатності до праці, протягом чого детально представлені усі подробиці вимагання грошей та неможливості отримати бажане, що було характерним для раннього капіталістичного суспільства.

У текстах спостерігаємо поєднання природних (біологічних) та соціальних складових, завдяки чому досягається правдоподібність зображення, зокрема в оповіданні „Иригація” простежуємо співвіднесення цих двох натуралістичних складових у діях Фледермауса та його захисті власних інтересів при конфлікті з паном.

У статті зроблено висновок про відповідність творів І. Франка натуралістичному напрямку і про те, що твори письменника становлять основу цього напрямку в українській літературі.

Ключові слова: І. Франко, натуралізм, художні твори, євреї.

Колесник А. В. Натуралістическое изображение евреев в художественных произведениях Ивана Франко для раскрытия социальной действительности

В статье произведен анализ натуралістических признаков воспроизведения художественных особенностей изображения евреев в произведениях И. Франко, написанных в 1880 – 1890 годах. В результате анализа выяснено, что фигуры евреев изображены с соблюдением требований натурализма.

Определено, что в основании изображения лежит фактографизм – четкое соблюдение И. Франко принципа воспроизведения реальной действительности во всех подробностях. В произведениях „На дне”, „Ивась Новейший” зафиксированы подробности пребывания заключенных в камере с воспроизведением всех подробностей страшного быта и психологически тяжелого общения заключенных.

Также в произведениях имеется точное воспроизведение писателем всех явлений жизни, в частности в произведении „Гава” представлено полную картину заключения страшного плана присвоения достижений труда семьи Старомисских, а затем – реализация этого плана хитрым дельцом. В произведении „Домашний промысл” знакомимся с лишениями ремесленника в поисках возможностей обрести листок способности к труду, на протяжении чего детально представлены все подробности вымогательства денег и невозможности получения желаемого, что было характерно для раннего капиталистического общества.

В текстах наблюдаем объединение природных (биологических) и социальных составляющих, благодаря чему достигается правдоподобность изображения, в частности в рассказе „Иригація” прослеживаем соотношение этих двух натуралістических составляющих в действиях Фледермауса и его защите собственных интересов при конфликте с хозяином.

В статье сделан вывод о соответствии произведений И. Франко натуралістическому направлению и о том, что произведения писателя составляют основу этого направления в украинской литературе.

Ключевые слова: И. Франко, натурализм, художественные произведения, евреи.

Kolesnyk A. V. Naturalistic image of Jews in works by Ivan Franko to reveal social reality

In the article the naturalistic features of the reproduction of the artistic depiction of Jews in the works of Ivan Franko, written in 1880 – 1890 is analyzed. As a result of the analysis, it was found that the figures of the Jews are depicted in compliance with the requirements of naturalism.

It is determined that the basis of the image is factography and I. Franko's strict adherence to the principle of reproducing reality in all details. In the works „At the Bottom”, „Ivas the Newest” the prisoners' stay in the cell are recorded with the reproduction of all the details of the terrible life and the psychologically difficult communication of prisoners.

Also in the works there is an accurate reproduction by the writer of all the phenomena of life, in particular, the work „Gava” presents a complete picture of the conclusion of a terrible plan for appropriating the achievements of the work of the Staromissky's family, and then the implementation of this plan by a cunning businessman. In the work „Household Crafts” we get acquainted with the hardships of the craftsman in search of opportunities to gain a sheet of the ability to work, during which all the details of the extortion of money and the impossibility of obtaining what you want, which was characteristic of the early capitalist society are presented in detail.

In the texts we observe the combination of natural (biological) and social components, due to which the credibility of the image is achieved, in particular, in the story „Irigation” we trace the correlation of these two naturalistic components in Fledermaus's actions and his defense of his own interests in a conflict with the owner.

The article concludes that the works of I. Franko correspond to the naturalistic direction and that the writer's works form the basis of this direction in Ukrainian literature.

Key words: I. Franko, naturalism, works of art, Jews.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2021 р.

Стаття прийнята до друку 17.04.2021 р.

Рецензент – д. філ. н., проф. Поповський А. М.